HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]של פרה משקל עשרה זוז [ב]ושל שעיר המשתלח משקל שני סלעים [ג]ושל מצורע משקל שקל אמר ר' יוחנן פליגי בה ר"ש בן חלפתא ורבנן בפרה חד אמר משקל עשרה וחד אמר משקל שקל וסימניך [א]אחד המרבה ואחד הממעיט אמר ליה ר' ירמיה מדיפתי לרבינא לא בפרה פליגי אלא בשעיר המשתלח פליגי וההוא יומא נח נפשיה דרביא בר קיסי ואנחו בה סימנא רביא [בר] קיסי מכפר כשעיר המשתלח אמר ר' יצחק שתי שחיטות שמעתי אחת של פרה ואחת של פרו אחת כשרה בזר ואחת פסולה בזר ולא ידענא הי מינייהו [א] איתמר שחיטת פרה ופרו רב ושמואל חד אמר פרה פסולה פרו כשרה וחד אמר [ב]פרו פסולה פרה כשרה תסתיים דרב הוא דאמר פרה פסולה [ג]דאמר ר' זירא [א] [ד]שחיטת פרה בזר פסולה ואמר רב עלה [1]אלעזר [2]וחוקה שנינו בה ורב מאי שנא פרה דכתיב אלעזר וחוקה פרו נמי הא כתיב [3]אהרן [4]וחוקה [ד]שחיטה לאו עבודה היא אי הכי פרה נמי שאני פרה [ה]דקדשי בדק הבית היא ולאו כל דכן הוא אמר רב שישא בריה דרב אידי מידי דהוה אמראות נגעים דלאו עבודה היא ובעיא כהונה ולשמואל דאמר פרו פסולה מאי שנא פרו דכתיב אהרן וחוקה פרה נמי הא כתיב אלעזר וחוקה שאני התם דכתיב [1]ושחט אותה [ו]לפניו שיהא זר שוחט ואלעזר רואה ורב שלא יסיח דעתו ממנה ושמואל שלא יסיח דעתו מנא ליה נפקא ליה [5]מושרף את הפרה לעיניו ורב חד בשחיטה וחד בשריפה וצריכא דאי כתב רחמנא בשחיטה משום דתחילת עבודה היא אבל שריפה אימא לא צריכא ואי כתב רחמנא בשריפה משום דהשתא הוא דמתכשרא פרה אבל שחיטה אימא לא צריכא למעוטי מאי אילימא למעוטי [ב] אסיפת אפרה ומילוי מים לקידוש

למשמרת

של פרה משקל עשר זוז. דבעיא כובד: **של שעיר.** דבעיא חלוקה משקל שני סלעים ודייה בכך: **של מצורע.** דלא הא ולא הא סגי ליה בשקל: הכי גרסינן **פליגי בה ר"ש בן חלפתא ורבנן בפרה:** **וסימן.** שלא תטעה לומר שאחד היה אומר משקל שני סלעים משנה זו תהא לך סימן ששנינו (מנחות דף קי.) אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים בסימן זה תזכור לומר שהאחד נתן בה שיעור המרבה מכולן והאחד נתן בה שיעור וקא ממעט מכולן אבל שיעור בינוני לא הוזכר כאן: **לא בפרה פליגי.** בלשון של פרה: **וההוא יומא.** דאיפליגי בה נח רביא בר קיסי. שם חכם: **מכפר.** מיתת צדיקים מכפרת כדאמר בעלמא (מועד קטן דף כח.) למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה לומר לך מה בגדי כהונה מכפרין אף מיתת צדיקים מכפרת: **של פרו.** פר כהן גדול של יוה"כ: **אלעזר וחוקה.** אלעזר כתיב בה ונתתם אותה אל אלעזר הכהן וגו' (במדבר יט) וכתיב (שם) זאת חקת התורה וכל היכא דכתי' חוקה עיכובא הוא: **אהרן וחוקה.** דכתיב (ויקרא טז) והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר וגו' ושחט את פר החטאת אשר לו וגו' וכתיב באחרי מות בענינא (שם) והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל: **שחיטה לאו עבודה היא.** ולא קיימא חוקה אשחיטה: **שאני פרה דקדשי בדק הבית היא.** כלומר אין בה קדושת המזבח אלא קדושת דמים בעלמא שהרי שחיטתה בהר המשחה הלכך אין כל עבודות נחלקות בה וכל העבודות שוות בה: **ולא כל דכן הוא.** בתמיה אשחיטת פרו דקדושת הגוף היא לא כתיבא חוקה ואשחיטת פרה כתיבא חוקה ומיפסלא בזר: **אמראות נגעים.** דכתיב (ויקרא יג) [ז] (כנגע נראה) והובא אל אהרן הכהן: **ושחט אותה לפניו.** מדכתיב לפניו מכלל דהשחיטה לאו אאלעזר קאי אלא ושחט אותה אחר לפני אלעזר: **ורב.** לעולם אלעזר שחטה ומאי לפניו שלא יסיח דעתו משמירתה: **דהשתא הוא דמתכשרא פרה.** שהרי כל עצמה אינה עשויה אלא לאפרה: **למעוטי מאי.** דלא פסיל בה היסח הדעת במעשה פרה: **אסיפת אפרה.** ואסף איש טהור וגו' (במדבר יט): **ומילוי מים.** לתת [ח] לתוך אפר להזות: **לקידוש.** היא נתינת מים [ט] על האפר ומערבן יחד:

למשמרת

כי אתא רבין פירשה משמיה דר' יונתן של פרה משקל י' סלעים. משום כובד אע"ג דר' יונתן לא חייש לכובד כדאמר רבא תנאי היא דלר' יונתן לית ליה כובד שמא רבין ס"ל כשינויא דאביי דאמר כאן בקולחת כאן בנכפפת ואפי' לספרים דגרסי כי אתא רבין פירשה משמיה דר' יוחנן צריך לתרץ כן דמ"מ אליבא דר' יונתן פירשה דאיהו אמר ג' לשונות שמעתי אי נמי י"ל ג' לשונות שמעתי דקאמר אליבא למאן דאית ליה כובד ושמעתי קאמר וליה לא סבירא ליה:

שחיטה לאו עבודה היא. בכל דוכתא פרש"י משום דכשירה בזר ותימה הוא דבפ"ק דזבחים (דף יד:) פריך והרי שחיטה דא"א לבטלה וכשירה בזר ומשני שחיטה לאו עבודה היא והשתא מה תשובה היא זו שהרי הקשה שהיה לה ליפסל בזר כיון דא"א לבטלה ופירש רבינו יעקב מאורליינ"ש דלאו עבודה היא דנוהגת אפי' בחולין וקשה א"כ מאי פריך עלה התם והאמר רב שחיטת פרה בזר פסולה בשלמא לפרש"י פריך שפיר אבל לפירוש רבינו יעקב מאי פריך נהי דשחיטת פרה פסולה בזר מ"מ לאו עבודה היא כיון דנוהגת נמי בחולין והיה נראה ליישב פרש"י כן ולפרש שחיטה לאו עבודה היא כיון דהוכשרו בה כל הפסולין ואפי' נשים ועבדים וטמאים מסתמא לא חשיבא עבודה לפני המקום מאיזה טעם שיהא או משום דנוהגת נמי בחולין או משום טעמא אחרינא והדר פריך מנא לך דלאו עבודה היא מדהוכשרו בה כל הפסולין והלא יש שחיטה שהיא פסולה בזר כגון שחיטת פרה ורבינו שמשון מפרש לאו עבודה דגבי קבלה בעינן שהמקבל יעמוד בפנים ובשחיטה אם עמד והושיט ידו לפנים ושחט כשר כדדרשינן בפרק כל הפסולין (שם דף לב:) בן הבקר לפני ה' והוא בעצמו הקשה לשמעון התימני דפליג התם ואמר שיהו ידיו של שוחט לפנים מן הנשחט מאי איכא למימר מיהו מצי למימר דאפי' לשמעון התימני שחיטה לאו עבודה היא שהרי בקדשי קדשים צריך שיעמוד המקבל בצפון כדדרשינן בפרק איזהו מקומן (שם דף מח.) מולקח לו יקח ובשוחט לא בעינן שיעמוד השוחט בצפון וכי פריך בפ"ק דזבחים (דף יד:) ובפ"ק דמנחות (דף ו:) והאמר רב שחיטת פרה בזר פסולה ומשני שאני פרה דקדשי בדק הבית היא תימה ליפרך מפרו של אהרן למאן דאמר פסולה בזר ולא הוה מצי לשנויי הכי ואמר לי מורי הרב ר' שמואל בר שלמה בשם הר' יוסף קלנון זצ"ל דמהתם ליכא למיפרך דהתם לאו משום דעבודה היא דהא פסולה אפי' בשאר הכהנים אלא בכ"ג לחודיה אלא גלי רחמנא דבעינן בעלים מידי דהוה אסמיכה דלאו עבודה היא דבעינן בעלים:

שאני פרה דקדשי בדק הבית היא. והכי נמי אמרינן בפ"ק דזבחים (דף יד:) ובפ"ק דמנחות (דף ו:) ובפ"ק דשבועות (דף יא:) וקשה מכאן לפרש"י שפירש בריש פ' אין מעמידין (ע"ז דף כג: ושם) גבי ש"מ פרה קדשי מזבח היא דאי קדשי בדק הבית היא מי מיפסלא ברביעה אלא מעתה תיפסל ביוצא דופן אלמה תניא ופסולה ביוצא דופן ור"ש מכשיר אלא שאני פרה הואיל והמום פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסל בה ופרש"י דלרבנן קדשי מזבח היא ולהכי מיפסלא ברביעה וביוצא דופן ולר"ש קדשי בדק הבית היא ולהכי לא מיפסלא ביוצא דופן והאי דמודה ר"ש דמיפסלא ברביעה משום דכיון דהמום פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בה וקשה לפי' דא"כ כל סתמי דהש"ס בכמה דוכתי דקאמר פרה קדשי בדק הבית היא כר"ש ולא כרבנן ושם מפורש ובפרק קמא דחולין (דף יא. ד"ה חטאת) בשמעתא דמנא הא מילתא דאזלי בתר רובא הארכתי:

למעוטי מאי אילימא למעוטי אסיפת אפרה כו'. תימה לי מאי קאמר למעוטי מאי וכי חובה הוא שיש לי למעט וליכא למימר משום דהוי שחיטה ושריפה שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין דאדרבה אינן באין כאחד דהא מילרך צריכי ונראה דע"כ היסח הדעת לא פסיל בכולהו דאי פסיל בכולהו מאי איצטריך למיכתב בשחיטה ובשריפה דלא אתו מהדדי ליכתביה גבי אסיפת אפרה או מילוי מימיה או באחת מן השאר שאינן תחילת עבודה ולא עבודה דהשתא הוא דמתכשרה פרה וניתו כולהו וניגמר מינה למאי הילכתא כתביה בתרתי שיש בכל חדא מילתא דחשיבותא אלא שמע מינה למעוטי עבודה שאין לה שום חשיבותא דלא פסל בה היסח הדעת והיינו דקאמר למעוטי מאי:

למשמרת

מסורת הש"ס

א) [ברכות ה: יז. שבת לו. שבועות טו. מנחות קי.], ב) [יבמות לג:], ג) מנחות ו: זבחים יד: סח: ע"ש, ד) [זבחים יד: סח: מנחות ה. ו:], ה) [ע"ז כג: שבועות יא: זבחים יד: סח: מנחות ו: בכורות כה. תמורה כ.], ו) [לקמן מג.], ז) [צ"ל לנגע נראה], ח) [צ"ל לתוכה], ט) [ועי' תוספות לקמן מג. ד"ה הכל כשרין כו'],

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ג מהלכות פרה הלכה ב:

טו ב מיי' פ"ג מהלכות עבודת יום הכפורים הלכה ד:

טז ג מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הלכה א סמג עשין רלו רלז:

יז ד מיי' פ"א מהלכות פרה הלכה יא ופ"ד הלכה יז:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דאמר ר' זירא. נ"ב אמר רב: [ב] שם אילימא למעוטי מילוי מים וקידוש למשמרת למי נדה כתיב אלא למעוטי אסיפת אפרה והשלכת עץ כו' כצ"ל:

תורה אור השלם

1. וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו: במדבר יט ג
2. זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל: במדבר יט ב
3. וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ: ויקרא טז יא
4. וְהָיְתָה זֹּאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חַטֹּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: ויקרא טז לד
5. וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת עֹרָהּ וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ עַל פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף: במדבר יט ה

מוסף רש"י

ואמר רב עלה. לפרושי למילתיה, מה טעם פסולה, אלעזר וחוקה שנינו בה. דכתיב בשחיטתה ונתתם אותה אל אלעזר הכהן ושחט וכתיב בפרה חוקה, וכל היכא דכתיב חוקה עכובא (זבחים יד:). שחיטה לאו עבודה היא. מדאתכשרו בה כל הפסולים (זבחים יד:). שאני פרה דקדשי בדק הבית היא. לא קרבה למזבח, ולהכי קרי ליה בדק הבית, כלומר דדין בדק הבית אית לה (תמורה כ.) כלומר אינה מקדשי מזבח ליקדש קדושת הגוף (שבועות יא:) ועל כרחך אין עבודות שלה חשובות עבודה (זבחים סח:) דטעמא דשחיטתה פסולה בזר לאו משום דעבודה היא, דהא קדשי בדק הבית דלא שייכי בהו עבודה, אלא גזירת הכתוב היא דזר פסול בה (מנחות ו:) וחילוק טעם זה אינו מטעם עבודה דהא אינה קדושת מזבח אלא קדושת דמים בעלמא כקדשי בדק הבית ועל כרחך טעם הפוסל בה לאו משום תורת עבודה אלא גזירת הכתוב בעלמא היא, אבל בקדשי מזבח דשייכי בה עבודות לא חשיבא להיות עבודה (זבחים יד:). ולאו כל דכן הוא. בקדשי בדק הבית חשובה עבודה בקדשי מזבח לא כל שכן (מנחות ו:). אמר רב שישא. לעולם לאו עבודה היא והאי דבעי כהן גבי פרה אדומה גזירת הכתוב היא, מידי דהוה אמראות נגעים (שם).

הגהות מהר"י לנדא

[א] גמרא איתמר שחיטת פרה ופרו. מיי' פ"א מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ב:

רבינו חננאל

חלוקת ר' שמעון בן חלפתא ורב[נן] בתלמוד א"י היא[א], ותנן בסוף כריתות המפריש שתי סלעים כו', עד לקח בהן שני אילים לחולין אחד יפה שתי סלעים ואחד יפה עשרה זין, היפה שתי סלעים יקרב לאשמו והשני למעילתו כו', ופרשוה בגמרא דהאי עשרה זיין, אינון שתי סלעים וחומשיהן והן שתי סלעים וחצי סלע דהוא חומשא מלבר. איתמר שחיטת פרה אדומה ושחיטת פר כהן גדול ביום הכפורים בזר, פליגי רב ושמואל, חד אמר פרה פסולה ופרו כשר, וחד אמר פרו פסול ופרה כשרה. ואסיק, רב אמר שחיטת פר יום הכפורים כשרה בזר, ושחיטה לאו עבודה היא. אבל שחיטת פרה בזר פסולה, מ"ט אלעזר וחוקה כתיב בה, אלעזר דכתיב ונתתם אותה אל אלעזר הכהן והוציא אותה אל מחוץ למחנה ושחט אותה, ואע"ג דשחיטה בכל מקום כשרה בזר ואפילו בפר יום הכפורים שחיטה לאו עבודה היא, שני הכא דכתיב ושחט אותה, מידי דהוה אמראות נגעים דלאו עבודה היא, דבעיא כהן להורות לטמא או לטהר, הכא נמי בשחיטת פרה אדומה אע"ג דלאו עבודה היא, בעיא כהן. חוקה, שנאמר זאת חוקה התורה וגו'. ושמואל אמר שחיטת פרו פסולה בזר מאי טעמא אהרן וחוקה כתיב ביה, אבל שחיטת פרה אדומה כשר בזר שנאמר ושחט אותה לפניו, דייק לפניו, ואמר לפניו שיהא זר שוחט ואלעזר רואה. ורב, לפניו מבעי ליה שלא יסיח דעתו ממנה, ללמד כי היסח הדעת פוסל בה. ושמואל אמר שלא יסיח דעתו ממנה מלעיניו מפיק ליה, שנאמר ושרף את הפרה לעיניו. ורב, הזהיר בשחיטה והזהיר בשריפה על הסח הדעת וצריכי כו'. ושמואל אמר בחדא סגיא, לפניו להכשיר שחיטתה בזר הוא דאתא. ולרב הוי רבוי אחר רבוי, למעוטי מאי אתיין.

תוס' ישנים

שאין לחלק. ונראה לרבינו לפרש איפכא דבקולחת הוי תוך השריפה אבל נכפפת הולכת האש וזזה ממקומה ואין זה שריפה. כדי שיהא כולן באגודה אחת. פי' ה"ר יוסף לפי שהן דברים קטנים והידור מצוה הוא זה. וריב"א פירש שמא ילפינן מאגודת אזוב דמצרים לקיחה לקיחה כי התם דכתיב [שמות יב, כב] ולקחתם לכם אגודת אזוב כדילפינן נמי בסוכה [יא, ב] גבי לולב לקיחה לקיחה מהתם. ושל שעיר המשתלח משקל שני סלעים. תימה אי טעמא משום דבעי חלוקה בשני (סלעים) [שקלים] סגי, דהא במצורע לא בעינן אלא שקל, ושמא גמרא גמיר לה דבעינן הכי. חד א[מר] משקל שקל. דסבירא ליה שמא לא בעיא כובד, ואי נמי בעיא כובד סגי ליה בהכי. בשעיר המשתלח פליגי. תימה דהכי נמי [מאי] טעמא דמאן דאמר (ד') [י'] זוזים כי למה צריך כל כך, אי משום חלוקה בשני סלעים סגי כדפרישית לעיל, ובהא איכא למימר דפשיטא ליה דמשום פרסומי ניסא שמלבין צריך יותר. רביא בר (קיש) [קיסי] מכפר בשעיר המשתלח. אין זה סימן גמור דהכי נמי הוה מצי למימר כפרה אדומה דאמרינן במועד קטן [כח, א] למה נסמכה פרשת מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, מה פרה אדומה מכפרת אף מיתת צדיקים מכפרת, אלא זה היה יודע שהיו אומרים כשעיר המשתלח. ועוד כי שעיר המשתלח כל עיקר[ו] לכפרה אבל פרה עיקרה לטהרה נאמרה. אחת כשירה בזר ואחת פסולה בזר. והוא הדין נמי בכהן הדיוט דכיון דאלעזר וחוקה כתיב בפרה ואהרן וחוקה ביום הכפורים דכהן הדיוט פסול. והא דנקט פסולה בזר, משום דנקט זר גבי כשירה נקטיה גבי פסולה. אי נמי בזר אצלה קאמר, והכי אמרינן בס"פ ד' אחין [יבמות לג, ב] בשמעתא (בזר) [דזר] ששימש בשבת קאמר יש כאן משום זרות כו', ומוקי לה בשחיטת פרו של אהרן כמאן דאמר שחיטת פרו בזר פסולה, והא זר קאמר, ומשני זר אצלו קאמר. שחיטת פרה בזר פסולה. נראה דבעיא נמי בגדי כהונה כשאר עבודות. ולמאן דמכשר שחיטת פרה בזר לא תיקשי מדתנן במסכת פרה [פ"ד מ"א] שחטה שלא בכהן גדול פסולה ור' יהודה מכשיר, משמע דאפילו מאן דמכשר לא מכשר אלא בכהן הדיוט, דמצינו למימר דר' יהודה מכשר אפילו בזר דלאו עבודה היא. שאני פרה דקדשי בדק הבית היא. מכאן קשה לרבינו על הא דאמר בע"ז בפרק אין מעמידין [כג, ב] ש"מ פרה קדשי מזבח היא, דאי קדשי בדק הבית מי מיפסלא ברביעה, ומשני שאני [פרה] דחטאת קרייה רחמנא אלא מעתה תיפסל ביוצא דופן אלמה תניא ור' שמעון מכשיר, משמע שרוצה לומר אלא מעתה דפסלה פרה ברביעה מטעמא דחטאת קרייה רחמנא תיפסל ביוצא דופן אפילו לר' שמעון, דמסתמא לא פליג בהך דרשא על רבנן, דבשלמא אי אמרת קדשי מזבח היא מצינו למימר דפליג ר' שמעון ואית ליה קדשי בדק הבית היא, אלא כיון דאמרת חטאת קרייה רחמנא תיפסל ביוצא דופן אפילו לר' שמעון. וכי תימא ר' שמעון לית ליה כו', משמע שסותר טעמא דחטאת קרייה רחמנא ובא לומר דלר' שמעון

א) אינו מובן ואולי צ"ל וחלוקת ר' שמעון בן חלפתא ודבר פלוגתי' בתלמוד א"י הוא בחומשא מלבר דתנן בריש כריתות וכו'.